

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ. В ЕСТЕТИЧНОМУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСАХ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ З. МЕНЗАТЮК)

У визначенні національної ідентичності З. Мензатюк у науковій статті головним критерієм служить мова творів письменниці, звертається увага на органічне входження письменниці в український літературний контекст, на ідейно-тематичне, образне наповнення творів, стильові особливості, застосовується естетичний і соціологічний аналіз творчості.

Ключові слова: ідентичність, український народ, дитяча література, екзистенція, мораль, історія, духовність.

В определении национальной идентичности З. Мензатюк в научной статье главным критерием служит язык произведений писательницы, обращается внимание на органичное вхождение писательницы в украинский литературный контекст, на идейно-тематическое, образное наполнение произведений, стилевые особенности, применяется эстетический и социологический анализ творчества.

Ключевые слова: идентичность, украинский народ, детская литература, экзистенция, мораль, история, духовность.

In this article for the definition of Z. Menzatyuk's national identity the language of the author's writing serves as the main criterion. Extra attention is given to the organic introduction of the writer in Ukrainian literary context, to the ideological, thematic and creative content of her works, stylistic peculiarities. Aesthetic and sociological analysis of the writer's creative activity is also applied in this research.

Key words: identity, the Ukrainian people, children's literature, existence, morality, history and spirituality.

В умовах сучасного українського суспільства питання про формування особистості, становлення її ціннісно-сислової сфери, навичок цілепокладання та діяльного ставлення до свого життя є актуальним та життєвоважливим. Успішне функціонування та зростання всіх сфер суспільного життя значною мірою визначається особистісними якостями, здібностями, домаганнями та цінностями конкретної людини, яка здатна протиставляти соціуму свою волю та свої бажання, здатна захистити свої права та здійснювати свідомий життєвий вибір. Тому актуальності на сьогодні набуває питання формування та розвитку особистості, становлення її ідентичності. Ідентичність – це усвідомлення самототожності, цілісності та неперервності в часі власної особистості.

Питанням змісту та механізмів становлення ідентичності займалися такі видатні теоретики

психології особистості, як А. Адлер, С. Белінська, Р. Бернс, Е. Еріксон, І. Кон, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Юнг. Ідентичність визначається як центральний конструктор самосвідомості, що детермінує особливості самосприймання та самоконтролю, ставлення до інших людей та поведінку особистості. Ідентичність – це поняття, що відображає унікальність та неповторність особистості, єдність реальної поведінки з прагненням, переконаннями людини. Д. Майєрс зазначає, що відчуття самих себе лежить в центрі нашого світу [2, с.134]. Науковці виділяють два основні аспекти ідентичності: особистісний та соціальний, що відображають усвідомлення власної автономності, унікальності та відчуття приналежності до соціальної групи. Механізмом формування ідентичності в онтогенезі є ідентифікація, як процес самоототожнення з іншою людиною,

групою та цінностями, що існують у суспільстві. Тобто, становлення ідентичності відбувається в суспільному контексті з урахуванням всіх обставин життя конкретної людини.

Як свідчать психологічні дослідження, становлення національної ідентичності, як складової концепції особистості, підпорядковується певним закономірностям і проходить низку фаз у своєму розвитку. Її пробудження відбувається у дитячому віці під впливом сімейного середовища, друзів, знайомих, ровесників. Пізніше в цей процес включаються інші осередки соціалізації – дошкільні заклади, школа, позашкільні установи, вищі навчальні заклади тощо. Під впливом значених змін, новим змістом наповнюється «Я-образ» особистості, у якому все більшої ваги набувають національні складові.

Дослідження А. Андреевої, Л. Божович, Л. Виготського, Д. Ельконіна, Ж. Піаже та інших свідчать, що рання юність є періодом самовизначення, розвитку механізмів самоусвідомлення та становлення ідентичності. Найважливішим новоутворенням раннього юнацького віку є готовність до життєвого самовизначення, що досягає найвищих темпів. Подальші зміни національної ідентичності є вже не стільки її формуванням, скільки трансформацією, яка залежить від соціально-політичних, економічних, та інших сфер життєдіяльності людини.

Незважаючи на численні наукові студії, присвячені проблемі ідентичності, тема наукової розвідки ще не була предметом спеціальної праці в українському літературознавстві кінця ХХ – початку ХХІ ст. Крім того, у ній уперше в українському літературознавстві розглядається творчість дитячої письменниці З. Мензатюк як цілісний культурний феномен.

Аналіз наукових праць з проблеми ідентичності, зокрема національної, доводить, що у центрі уваги нашої статті проблема, яка не може бути розкрита в межах однієї статті. Наша мета – віднайти підхід до цієї проблеми і визначити особливості національної ідентифікації в українській постмодерній літературі кінця ХХ – початку ХХІ у площині літературних казок З. Мензатюк.

Реалізація цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити передумови виникнення проблеми національної ідентифікації у підростаючого покоління в Україні та віднайти шляхи її вирішення за допомогою сучасної літератури для дітей та юнацтва;
- звернути увагу на органічне входження дитячої письменниці Зірки Мензатюк в український літературний контекст кінця ХХ – початку ХХІ ст.;
- дослідити мову художніх творів З. Мензатюк, їх ідейно-тематичне наповнення й стильові особливості в естетичному та психолого-соціологічному зрізі;
- оцінити внесок Зірки Мензатюк у модернізацію сучасної дитячої літератури, національної ідентифікації.

Утвердження важливої ролі національного почуття, його творчого та пізнавального потенціалу, є здобутком епохи романтизму. Відтоді поняття національного зазнало на собі впливу багатьох філософських ідей, політичних ідеологій, естетик. Відповідно, не існує визначеного переліку характеристик, за якими літературу слід конституювати як національну, тим паче, що маємо ряд авторських інтерпретацій про сутність таких ознак. Попередньо можемо стверджувати: національним у літературному дискурсі є все те, що сприймається й розпізнається як національне. Теоретичний зміст та художня цінність національної ідентичності літератури у процесі історико-літературного розвитку може мати різні трактування, тобто вона є категорією змінною. Л. Сенік стверджував: «Національна тотожність, як сутність духовного феномена людини ніби з середини виявила непідвладність режимним настановам, чужим і ворожим орієнтаціям. Усе це не випадково, оскільки поняття ідентичності охоплює етнопсихологію, духову спільноту, історію як пам'ять про чин народу, свідомість як стійкість переконань, мову, звичаєві норми, народні традиції, релігію, мораль і етику» [6, с. 8].

Саме міжвоєнний час загострив на Україні питання національного як феномену екзистенційного, зумовлюючи потребу збереження власної ідентичності (цілісності або, за Маланюком, «психічної повноти») у світі «розщепленої свідомості» [3, с. 87]. У статті 1924 р. «На нових позиціях» Є. Маланюк писав: «... Боротьбі за національне визволення мусить товаришувати боротьба за визволення психологічне, за створення суверенної української індивідуальності» [3, с. 123]. Відтак проблема національної ідентичності, її присутність у культурній свідомості часу характеризується також дотичністю до аспектів онтологічних, психологічних, етичних.

Звідси, тим більшу вагомість і переконливість, виразну об'єктивність, надійне методологічне підґрунтя отримують, на нашу думку, праці тих учених, котрі враховують окреслений статус національної ідентичності (насамперед як «колективної культурної ідентичності» – «самобутності та історичної індивідуальності» певного народу, за Е. Смітом) у процесах осмислення різних типів дійсності – від політико-історичних до мистецьких [6, с. 293].

Літературознавство у цьому плані не виняток, а, швидше, правило. Особливо, коли йдеться про науку націй (як української), для яких тривалий історичний період виразно пріоритетними були питання виживання народу в умовах різнорівневої (від політико-економічної і до культурної) окупації. Згадаймо Т. Шевченка: «Німець каже: «Ви – моголи». «Моголи! Моголи! Золотого Тамерлана Онучата голі». Німець каже: «Ви славіяне». «Славіяне! славіяне!» Славних прадідів великих Правнуки погані!» [8, с. 243]. Риторичним і досі залишається фундаментальне питання «А ми хто?», яке завжди виступає у взаємозв'язку із

іншим національним питанням – «Бути чи не бути?».

Тому національна ідентичність українців у найтяжчі часи рятували генії мистецтва і літератури, такі як Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Ліна Костенко, а також сотні тисяч українських народних пісень – обрядових, звичаєвих, побутових, ліричних, героїчних. У них віддзеркалювалась українська душа і національна свідомість.

В останній монографії Л. Сеніка «Роман опору. Український роман 20-х років: проблема національної ідентичності» (2002) останнє розглядається у світоглядно-гносеологічному вимірі, що виводить дослідника на інтерпретацію художньої дійсності на найбільш складний когерентно-смысловий рівень. Саме ця монографія, будучи безперечно вагомим внеском в історію української літератури першої половини ХХ століття, тим не менше спонукає до узагальнення та оцінок, окреслень та апробації націоцентричного способу витлумачення мистецтва слова. «Опір русифікації», маючи окрім політичного, ще й мистецький вияв, неминуче інтеріоризується в художній універсам, а тому стає уже й літературознавчою проблемою [6, с. 293].

У ХХ – ХХІ ст. в українському літературознавстві співіснує ряд пропозицій щодо ціннісно-естетичних й ідеологічних орієнтирів розвитку вітчизняної літератури. Письменники усвідомлюють амбівалентність (множинність) людини, що зумовило появу низки художніх творів (Г. Гессе, Ф. Верфеля, Л. Піранделло, Х. Кортасара, Ж. Жене, М. Кундери та ін.), де наскрізними виявилися образи маски, тіні чи двійника, які спонукали читача збагнути природу гри та двозначності й відповідно заглибитись в суть людського існування. Фрагментарність особи є однією з визначальних проблем і для української постмодерної літератури. Твори Ю. Іздрика, О. Забужко, Є. Пашковського, Г. Пагутяк та Ю. Андруховича – це простір «розмитих» персонажів, поле, на якому розгортаються складні ігри з ідентичністю.

Дискусії в сучасному літературознавстві, спричинені потребами переосмислення українського письменства, в значній мірі зумовлюються проблемою національної ідентичності, яка дедалі частіше опиняється в центрі уваги. Із здобуттям незалежності Україна опинилася у стані перманентного вибору, українське суспільство перебуває в пошуках ідеалів та виховних орієнтирів, оскільки в цьому – запорука відродження і розвитку української нації.

Відомо, що світогляд громадян цивілізованих країн формується на основі толерантного ставлення до релігійних, культурних відмінностей між людьми, отож передбачає синтез національних і загальнолюдських морально-духовних цінностей. В освіті України, яка активно інтегрується в європейський і світовий інформаційно-культурний простір, доцільно вміло поєднувати у змісті національного виховання українські традиційні

етнопедагогічні надбання з вимогами сьогодення. Сучасний виховний процес покликаний забезпечувати всебічний гармонійний розвиток дитини як найвищої цінності суспільства, її здібностей, особистісних рис.

У процесі складних політичних і соціально-економічних перетворень Україна зіткнулася з низкою проблем, зумовлених деградацією суспільної моралі, а саме: пріоритетом матеріальних цінностей і девальвацією духовних, браком милосердя і взаємоповаги, проявом байдужості й агресивності, культу грошей, сили й влади у стосунках між людьми. Соціальні труднощі й прорахунки в моральному вихованні стали причиною розвитку певних негативних явищ: наркоманії, алкоголізму, статевої деморалізації, злочинності тощо.

Одвічні духовні цінності необхідно формувати в сучасній молоді, опираючись на наукові знання психології дитини, з урахуванням змінюваності умов життя в соціумі. Отож, у нових реаліях розвитку суспільства завдання національного виховання молоді набуває першочергового значення. Сьогодні окреслену проблему означено на загальнодержавному рівні. Вона розглядається як основа реалізації національної освітньої політики покладеної в основу загальнодержавних освітніх програм: Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національної доктрини розвитку освіти України, Концепції національного виховання та ін. Помітне місце в окресленому процесі посідає художня дитяча література, яка відіграє не абияку роль у формуванні національної ідентичності особистості.

Катаклізми, що приходять на зламі століть, відступають перед красою. Особливого сенсу набуває за цих обставин краса художнього слова письменника – «носія акту художнього бачення і творчості» (М. Бахтін) [1, с. 18]. М. Коцюбинський розкриває «секрет» словесного художника – «має трохи інші очі, ніж другі люди, і носить в уші сонце, яким обертає дрібні дощові краплі в веселку, витягає з чорної землі на світ божий квіти і перетворює в золото чорні закутки мороку» [2, с. 176]. Саме такою постає перед нами сучасна українська дитяча письменниця Зірка Мензатюк.

Серед низки сучасних українських письменників, які пишуть для дитячої аудиторії, значно вирізняються книги З. Мензатюк. Самобутньою рисою її творів є те, що в них по-новому відновлено народні звичаї, обряди, традиції, за допомогою яких письменниця прагне прищепити підростаючому поколінню любов і пошану до людей, оточуючої природи. Художні твори письменниці здатні вплинути на свідомість читача, пробудити емоції, а найважливіше те, що цей безцінний скарб не утратить разом із дитинством, бо в ньому історія нашого народу, Батьківщини.

Творчість Зірки Мензатюк майже вся проникнута національним колоритом. Персонажі її малої прози – це виразні архетипи, які стають

яскравими індивідуальностями для вивчення ментальності української людини, її національної ідентичності. Але до питання про формування національної ідентичності особистості у дитячій літературі кінця ХХ – початку ХХІ ст. ми візьмемо для аналізу драматичну казку «Дочка троянди», збірку нарисів «Наші церкви: історії, дива, легенди» та «Макове князювання».

Національна ідентичність українців у творах З. Мензатюк розкривається в нерозривній єдності з природою. Слов'янська міфологія, казки, народні звичаї і обряди – все це світ живої природи, і ставлення людини до неї – трепетне, ніжне і шанобливе. Ця незвичайна єдність людини і природи особливо поетично змальована Зіркою Мензатюк через картини побуту українського народу: «Вона побілила насвіжо в хаті стіни, заклечала вікна-двері молодим зеленим гіллям, застелила долівку пахучою лепехою й чебрецем, а в піч поставила зелений щавлевий борщ і зелені ж голубці в буряковому листі...» [5, с. 18].

Носіями давніх звичаїв і традицій у казках письменниці виступають люди похилого віку або міфічні істоти, які намагаються передати новому поколінню духовні скарби українського народу. У казці «Про дівчинку Лесю, яка шукала зелену неділю» старенька бабуся розповідає про чарівні особливості Зеленої неділі: «Свято живлющої трави, пречистої роси, всемогутнього духу...» [5, с. 18]. Напередодні цього свята магічних властивостей набуває трійзілля, про яке у казці розповідають русалки: «Перше зілля – дика м'ята. Друге зілля – зелен любисток. Третє зілля – розрив-трава, що розбиває замки, ламає заборони, проганяє найчорніші чари» [5, с. 20]. А у казці Зірки Мензатюк «Коли зілля найсильніше» змальовано свято Івана купала, що традиційно було пов'язане із початком літа і магічним цвітінням папороттю: «Засіріло, зяєніло, почав святий Іван господарювати. Обсипав землю росою: зілля цілющою, маки рожевою, а смереки – солодкою, як мед. Тоді збудив сонечко» [5, с. 26]. За народними віруваннями, у цей день люди збирали трави й шли до церкви святити, – «Буде лік на цілий рік: від кашлю, від простуди, від усякої напасті» [5, с. 26], – а молоді дівчата зранку вмивалися маковою росою: «Тепер самі рум'янитимуть, наче маківки» [5, с. 26].

Анімізм у творі переконливий, насичений зображувальними тропами: епітети точно передають силу антропоморфізму в зображенні неживої природи, її присутності і навіть дії. Для З. Мензатюк це ще одна можливість дати волю багатій уяві і змусити читача задуматись над глибиною народних звичаїв, повір'їв, пісенного мелосу, легенд.

Усі без винятку герої творів З. Мензатюк – сучасні діти, вони носять джинсові речі та кросівки, але вишиванка стає незамінним елементом модного одягу; окрім того вони говорять українською мовою, дотримуються національних традицій, співають українські пісні. Для підсилення

характеристики образів героїв З. Мензатюк використовує народні приказки і прислів'я, утверджуючи їх приналежність до української нації.

Кожний літературний шедевр письменниці має свою прадавню історію, як от у збірці нарисів «Наші церкви: історії, дива, легенди». Основні розділи книги називаються «Княжі собори», «Лавра над Дніпром», «Краса рукотворна, Богом натхненна», «Шедеври козацьких зодчих» тощо. У них і подано розповіді про церкви Києва і Чернігова, Почаєва і Львова, Переяслава і Буковини, навіть про славнозвісну Диканьку. У кожній з них авторка побувала, збрала легенди, перекази, подала описи в історичному, духовному і мистецтвознавчому аспектах. Екскурси письменниці до далекої історії України зумовлені ще й особистими, суб'єктивними спостереженнями над сучасною її інтерпретацією.

Пишучи про головний собор княжої доби – Софію Київську, З. Мензатюк розкриває мотиви, що спонукали Ярослава Мудрого його збудувати, про те, що мозаїка вкривала 640 квадратних метрів стін і склепінь, навіть донині її лишилося 260 квадратних метрів – найбільше у світі. Письменниця у своєму творі розповідає і про те, як захистив святиню від знищення більшовицькими варварами вчений Микола Макаренко.

Збірка «Наші церкви: історії, дива, легенди» композиційно побудована так, що повертає читача пам'яттю до своїх витоків, письменниця показує збереження і розвиток традицій церковної архітектури та культури від прийняття християнства до доби козацького бароко. До деяких нарисів авторка вдало залучила народні думи, вірші Ліни Костенко, Євгена Маланюка тощо.

Невеличким ліричним відступом Зірка Мензатюк закликає юних читачів не тільки дивитись, а вдивлятись у лики святих – найвищу духовну досконалість, якої може досягти людина, і намагатися «хоч трішечки бути схожими на цих мудрих, добрих, святих людей» [5, с. 10].

Подібне звернення авторки можна пояснити тим, що саме українська ідентичність була закладена генетично, бо вона була вихована в патріотичній українській релігійній родині і жила з «Богом у серці», за його заповідями [5, с. 5]. Націоналізм для неї з дитинства був синонімом патріотизму. За українську ідею зазнав тюрем дід Зірки Захарівни – січовий стрілець Танасій Подільчук, у румунській в'язниці, а згодом у радянському «Воркутлазі» за український буржуазний націоналізм зазнав кривди батько – орденоносець, кулеметник 2-го Білоруського фронту. Але попри те, що любов до українського народу згубила її пращурів, З. Мензатюк кожним своїм літературним шедевром доводить читачеві, що національну ідентичність не можна викоренити, бо вона передається нащадкам з кров'ю, що тече по жилах до останнього подиху.

Власне ідею національної приналежності втілено у трагічній казці З. Мензатюк «Дочка троянди», яка стала для письменниці авто-

біографічною. В ній зображується життя маленької дівчинки, доньки художника, від народження і до самої смерті. Із початком казки стає зрозуміло, що планета, де зростатиме дівчинка, у руках загарбників, її назву змінено, а народ живе за новими законами, розмовляє чужою мовою. Люди на планеті Зелі живуть згідно з ідеологічними настановами, нав'язуваними новою владою. Тому задля щастя своєї доньки художник із дружиною вирішують назвати її Зелю, «чужим ім'ям» [4, с. 7], та приховати її справжню національну приналежність. Сюжет казки досить промовистий – хоч в оповіданні розповідається про дівчинку з іншої планети, але прототипом її долі виступає доля України, її народу.

Казка стає експериментальним пошуком письменниці передумов виникнення споконвічної трагедії «батьків та дітей», а також зіткнення філософських ідей щодо «чесності із собою» з притаманним українському народові «кордоцентризмом»; проблеми денационалізації втіленої у протистоянні свого та чужого, яка стала наскрізною переважною більшістю митців «розстріляного відродження».

Філософська ідея «чесності із собою» підтримана в українській літературі В. Винниченком – це спроба поєднати життя за розумом, за ідеєю – та життя за логікою тіла. Але життя за ідеєю призводить до бюрократизації людської особистості. Винниченківській філософії життя протиставлено філософію серця героїні трагічної казки З. Мензатюк «Дочка троянди». Родина малої Зелі трималася на омані, вимушеній брехні, у цьому страшна ознака деградації, виродження суспільства. Постійні спроби батьків занурити власне «Я» своєї дитини, стають перепоною для фізичного і духовного розвитку Зелі, її самоідентифікації. Трагедія родини художника Літана, з одного боку, у неможливості будь-що змінити, а з другого, – у причетності до зла – підкоренні моральним, тобто аморальним, антинаціональним засадам існуючої влади (зміна прізвищ, забуття власної історії, мови). Звідси доходимо висновку про згубний, деструктивний характер окресленої роздвоєності і для індивідуума, і для народу загалом. Такі люди, маргіналізуючись, втрачаючи національну ідентичність, перетворюються на інструмент злочинної антинародної влади і призводять до національної катастрофи.

Незважаючи на те, що національна приналежність дівчинки майстерно прихована – правда оживає у снах Зелі, її малюнках, вона відчуває відчуженість, пригніченість тощо. Дівчинка самоідентифікується через мозаїку власних образів, які мають місце в дитячому серці (степ, троянди, образи славетних воїнів), а це для поневоленої дитини має життєствердне значення доби чужої імперії, чужої мови, чужої психології, що насаджувалась силою.

Постійні засилля тамтешньою владою творчості дитини (обшуки в будинку, спроба арешту) призводять до особистісної трагедії – Зела

захворює на невиліковну хворобу. Попри всі намагання батьків поставити дитину на ноги, дівчинка помирає. Але у розв'язці сюжету все таки настає момент істини: «... одного дня дівчинка відчула, що це її останній день».

– Тату, – поклікала вона, – сьогодні ти мусиш сказати: якщо моя кров не зелеянська, то чия вона? Якщо моє ім'я чуже, то яке рідне?

Вона дивилася так пильно, що тато не міг звести очей. І тоді він зізнався:

– Дитино, наша планета Ружева, а ніяка не Зеля. І ти її дочка – дочка Троянди.

– А ім'я? – допитувалася дівчинка.

– Ружина...

– Ружина, повторила й вона...» [4, с. 7].

Після тривалого психологічного напруження останній епізод казки стає видовищним та виразним, вигадливо сконструйованим драматичним процесом зривання масок, раптового протверзіння (передовсім Зелі). Казкова фабула передуює моралі, вкладеної З. Мензатюк у промову лікаря: «У вашої доньки в сердечку надто багато всього вмирало. Вмирили сни, троянди, рідні слова...»

– Слова – ні! – вигукнув тато. – Зела не знала ружеянської мови. Не говорила рідних слів.

Лікар тільки похитав головою.

– Їх знала її кров...» [4, с. 7]. Цим діалогом З. Мензатюк підкреслює, що національна ідея, як ідеально-духовна і водночас світоглядна основа національної ідентичності, набагато глибше й тривкіше закорінена в екзистенції людини, ніж це самій людині може здатися.

Визначною ознакою поетики З. Мензатюк стає поглиблений психологізм, що виявляється у зануренні письменниці у найпотемніші куточки дитячої душі й допомагає пізнати складні філософські проблеми буття. Протягом твору авторка веде героїню – жертву певного суспільно-політичного устрою, крізь цілу низку катастроф особистого плану, де вона найуразливіша. Конфлікти порушені у «Дочці Троянди» приносять тяжкі душевні страждання головній героїні, ці страждання настільки переповнюють Зелю, що єдиний вихід – смерть, серце дитини не витримує.

Кордоцентризм українця – це феномен екзистенціальний, бо він є основою самого буття українця, або частиною його природи, сприяє нахилу до альтруїзму й романтичного індивідуалізму. Казка З. Мензатюк «Дочка Троянди» закінчується вибухподібною кінцівкою: смерть головної героїні; напружені колізії сюжетних ліній, які розв'язуються надто драматично; очищення емоцій мистецтвом: за допомогою жалю і страху відтворює катарсис різні стани афектів. Читач страждає разом із літературним персонажем, розуміє усю складність людського буття, проблему самовизначення, самореалізації, ідентифікації тощо.

Через те, що казка «Дочка Троянди» Зірки Мензатюк сумна, окремі видавці відмовилися опублікувати її окремою книжкою, і письменниця була змушена переробити цю казку у

драму, яку згодом було включено до збірки сучасних вітчизняних драматургічних творів. Перша її вистава відбулася в учнівському театрі при Національній бібліотеці для дітей імені Лесі Українки. Ініціаторами і кураторами постанови драми були вчителі, які відчували потребу молоді в нестандартних темах.

Творчість Зірки Мензатюк майже вся проникнута національним колоритом. Персонажі її

малої прози – це виразні архетипи, які стають яскравими індивідуальностями для вивчення ментальності української людини, її національної ідентичності. Героями її творів стає новий суспільний тип українця, тло дії – двадцять перше століття, з його соціальними конфліктами і моральними протиріччями. Пошуки правди життя і нової моралі не є новацією, це норма для творів будь-якого європейського письменника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванишин П. Національно-екзистенціальна методологія: герменевтична актуалізація / П. Іванишин // Слово і Час. – 2003. – № 4. – С. 17–25.
2. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб. : Питер, 2001. – 688 с.
3. Маланюк С. Книга спостережень / С. Маланюк. – К. : Атка, 1995. – 235 с.
4. Мензатюк З. Дочка троянди / З. Мензатюк // Літературна Україна. – 2008. – 16 жовтня. – С. 7.
5. Мензатюк З. Макове князювання / З. Мензатюк. – К. : Школа, 2008 – 47 с.
6. Сенік Л. Роман опору. Український роман 20-х років : проблема національної ідентичності / Л. Сенік. – Львів : Академічний експрес, 2002. – 239 с.
7. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт ; [пер. з англ. П. Тарашука]. – К. : Основи, 1994. – 224 с.
8. Шевченко Т. «Кобзар» 1840 року / Т. Шевченко. – К. : Дніпро, 1976. – 886 с..
9. Шевчук Д. Дискурсивна ідентичність як спосіб окреслення «Іншого» / Д. Шевчук // Наукові записки. Серія «Філософія». – Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія». – 2009. – Вип. 5. – С. 28–37.
10. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / В. Янів. – К. : Знання, 2006. – 341 с.

© Перегія О. С., 2011

Дата надходження статті до редколегії 25.06.2011 р.